

УДК 37.091.12:005.336.5:37.013.3

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2025.36.339465](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2025.36.339465)

НІНА ПИВОВАР

ORCID: 0000-0002-7047-782X

ОЛЕНА ЖДАНОВА-НЕДІЛЬКО

ORCID ID 0000-0002-1414-2355

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

МАЙСТЕРНІСТЬ ПЕДАГОГА В АКТУАЛІЗАЦІЇ НА УРОЦІ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОГО КОМПОНЕНТА ЗМІСТУ ОСВІТИ

У статті аналізується проблема домінування репродуктивних методів навчання в сучасній українській освіті та обґрунтовується необхідність її системного оновлення через актуалізацію емоційно-ціннісного компонента змісту освіти. Піднімається проблема професійного розвитку вчителя, здатного до успішної реалізації цього компонента на уроках. На основі аналізу наукових джерел та педагогічного досвіду виокремлено основні характеристики емоційно-ціннісної сфери, що сприяють гармонійному розвитку особистості, формуванню активної громадянської позиції, успішній соціальній адаптації та психологічному благополуччю учнів.

Обґрунтовано думку, що високий рівень емоційної компетентності педагога є визначальним чинником у цьому процесі, розкрито її структурні компоненти (когнітивний, ціннісний, діяльнісний) та виокремлено п'ять ключових напрямів її реалізації на практиці: створення сприятливого емоційного середовища, інтеграція емоційно-ціннісного змісту в навчальний матеріал, застосування інтерактивних методів, розвиток емоційного інтелекту учнів та оцінювання їхнього емоційно-ціннісного розвитку.

Ключові слова: емоційно-ціннісний досвід, аксіологічні аспекти педагогічної освіти, емоційний інтелект, емоційна компетентність, активізація емоційної сфери учня, професійна підготовка педагога, педагогічна майстерність

Постановка проблеми. Перед сучасною українською освітою постає дедалі більше завдань, нагальність вирішення яких не викликає сумніву. Освіта слушно розглядається як стратегічний ресурс держави, без якого неможливе стає суспільне відтворення та модернізація країни, а отже, потребує системного оновлення змісту, форм і методів свого здійснення. Йдеться не лише про підвищення якості навчання, а й про створення умов для всебічного розвитку особистості, зокрема, забезпечення високоякісного педагогічного супроводу цього процесу.

Водночас, науковці (Корильчук, Дзевицька, Василюк-Зайцева, 2023) з тривогою констатують той факт, що «навчальні програми в Україні базуються на заучуванні та запам'ятовуванні, а не на критичному мисленні та навичках вирішення практичних задач». Такий підхід не відображає тих запитів і вимог, що їх ставить суспільство перед освітньою галуззю, шукаючи в ній підґрунтя для успішного вибудовування молодою людиною свого життєвого шляху, а в цілому – для формування в державі необхідних передумов соціально-економічного розвитку, громадянської злагоди та культурної ідентичності. Сучасна школа покликана не лише озброювати дитину певною інформацією, а й формувати компетентності, що забезпечують здатність до самореалізації, критичного мислення, співпраці та відповідального ставлення до власного майбутнього і майбутнього своєї країни. Тож загальна середня освіта має дедалі більше орієнтуватися не лише на знання як мету освітньої діяльності, а й на формування світоглядних орієнтирів, емоційної чуйності та внутрішньої мотивації учня до активного освоєння життєвого простору у всіх необхідних варіантах.

Аналіз досліджень та публікацій. У контексті компетентнісного підходу, з яким пов'язуємо перспективи вирішення цього завдання, особливої ваги набуває емоційно-ціннісний компонент змісту освіти, який забезпечує глибоке особистісне сприйняття знань і сприяє розвитку етичного мислення, екологічної свідомості, емпатії тощо, і, що вельми важливо, активної громадянської позиції. Його наповнення неодноразово окреслювалося в працях учених як минулих часів (Г. Ващенко, О. Духнович, Я.-А. Коменський, С. Русова, Ж.-Ж. Руссо, В. Сухомлинський та ін.), так і наших сучасників (І. Бех, М. Боришевський, О. Вашуленко, Д. Желанов, М. Євтух, А. Нікора, Т. Мацейків, О. Пасічник, О. Савченко, Г. Фрейман та ін.).

Водночас, в умовах перевантаженості навчальних програм і тяжіння до репродуктивних методів саме цей компонент часто залишається поза увагою. Тож нині пошук ефективних шляхів його актуалізації – вкрай актуальне завдання сучасної педагогіки, що відповідає викликам Нової української школи та концепції сталого розвитку. Цій проблемі присвятили свої роботи, зокрема, О. Грива, Т. Котик, В. Лавренчук, М. Лавренчук, Д. Романюк, І. Січко, І. Степаненко, Н. Трофаїла, В. Реус та ін.

Інтеграція емоцій та цінностей у навчальний процес сприяє формуванню особистості, здатної до самореалізації, відповідальної поведінки та побудови здорових стосунків. Цій проблемі практикуючими педагогами не надається ще й досі належна увага з різних об'єктивних та суб'єктивних причин, і перш за все, через недооцінку її значущості. Тож особливої ваги набуває підготовка педагогів нової генерації, здатних працювати в умовах динамічних суспільних трансформацій та формувати в учнів ключові компетентності для життя у XXI столітті, зокрема, пов'язані з емоційно-ціннісним аспектом освіти, про що свідчать, в тому числі, дослідження останніх років, присвячені посиленню аксіологічних акцентів при підготовці педагога (Д. Бідюк, С. Білозерська, О. Жданова-Неділько, І. Зяюн, І. Матійків, Р. Пріма, І. Сухопара, Н.Шемигон та ін.), розвитку емоційного інтелекту засобами освіти й самоосвіти, що є особливо важливим для вчителя (Т. Белан, М. Бобильова, В. Зарицька, В. Моргун, М. Пантук, В. Фурман та ін.).

Продовжуючи цей дослідницький напрям, **метою** нашої статті бачимо визначення актуальних завдань професійного розвитку вчителя як фахівця, здатного до успішної активізації емоційно-ціннісного компоненту змісту освіти під час уроку – основної форми організації комунікативної взаємодії в ЗЗСО.

Виклад основного змісту дослідження. Аналіз дослідницьких матеріалів та власного педагогічного досвіду дав змогу виокремити кілька взаємопов'язаних характеристик емоційно-ціннісного компоненту змісту освіти, які набувають дієвості за умови їхньої цілеспрямованої та майстерної актуалізації.

По-перше, зазначений компонент гармонізує розвиток особистості, для якої усвідомлення власних емоцій, здатність до емпатії та наявність чітких моральних орієнтирів слугують запорукою цілісності та підвищують упевненість у собі.

По-друге, емоційно-ціннісний компонент виступає важливим чинником формування активної громадянської позиції. Його реалізація сприяє вихованню не стільки дисциплінованих виконавців, скільки, й передусім, відповідальних і свідомих членів суспільства. Орієнтація на цінності справедливості, чесності, поваги до закону, розвиток здатності до співчуття та готовності надавати допомогу створюють підґрунтя для формування громадянина, який приймає зважені рішення, керуючись моральними принципами, та бере активну участь у житті громади й держави.

По-третє, цей компонент є визначальним для успішної соціальної адаптації. Освіта має готувати дитину до постійної взаємодії з іншими людьми, що передбачає розвиток емоційного інтелекту, формування навичок спілкування, співпраці, пошуку компромісів і конструктивного розв'язання конфліктів. Такі уміння забезпечують здатність вибудовувати позитивні міжособистісні стосунки та ефективно функціонувати у соціумі.

Крім того, емоційно-ціннісний компонент безпосередньо впливає на психологічне благополуччя здобувачів освіти. Володіння навичками розпізнавання та регуляції власних емоцій, розвиток емоційної стійкості, здатність до самоконтролю та позитивне ставлення до себе й навколишнього світу виступають запорукою психічного здоров'я та життєвої задоволеності. Емоційно стабільна особистість краще долає труднощі, легше пристосовується до змін і демонструє вищий рівень життєстійкості.

І, нарешті, емоційно-ціннісний компонент відіграє ключову роль у процесі самореалізації. Внутрішня мотивація до навчання, віра у власні можливості, здатність приймати самостійні рішення та відповідати за їхні наслідки істотно підвищують імовірність життєвого успіху. Усвідомлення сутності й значущості власних цінностей та емоційно підтверджена впевненість у собі сприяють формуванню вміння ставити цілі й послідовно їх досягати, розкриваючи особистісний потенціал.

Однак, при всій своїй безперечній важливості, емоційно-ціннісний компонент змісту освіти досі не набув у теорії і практиці освіти чітких обрисів у своєму визначенні та доборі шляхів формування. На думку вчених (Пасічник Олександр, Пасічник Олена, 2019, с. 46), «проблема цінностей в освітньому процесі полягає у тому, що їх не можна цілеспрямовано навчати або ж нав'язувати. Натомість, можна лише створити передумови, які сприятимуть їх розумінню та формуванню. У свою чергу, на відміну від знань, умінь і навичок як конкретних результатів навчання, ціннісні установки учня не піддаються кількісному вимірюванню. Ці та інші чинники перешкоджають інтеграції ціннісного компонента у зміст навчання, проте не знімають питання його виокремлення як одного з важливих складників».

Емоційно-ціннісний компонент інтегрує в собі кілька ключових напрямів впливу на розвиток дитини, які забезпечують її подальше самовизначення як свідомої, активної особистості, здатної до життєтворення на різних рівнях взаємодії зі світом:

1. Формування ціннісних орієнтацій. Йдеться про усвідомлення учнями значущих життєвих орієнтирів, які виступають внутрішнім «компасом» особистості. Це включає ознайомлення із загальнолюдськими цінностями (чесність, справедливість, доброта, повага), національно-культурними традиціями та формування власної системи переконань.
2. Розвиток емоційної сфери. Важливим завданням є навчання дітей розпізнаванню та адекватному вираженню власних емоцій, розумінню причин їх виникнення, а також формування емпатії як здатності співпереживати та ставити себе на місце іншої людини.

3. Становлення особистості. Освітній процес має сприяти розвитку самостійності, упевненості у власних силах, усвідомленню сильних і слабких сторін, формуванню поваги до себе та відповідальності за власні вчинки.
4. Формування мотивації до навчання. Позитивні емоції у процесі пізнання, підтримка з боку педагогів та віра учнів у власний успіх підвищують зацікавленість у навчанні та активну включеність у освітню діяльність.
5. Підготовка до міжкультурного діалогу. В умовах глобалізованого світу особливого значення набуває виховання толерантності, відкритості до сприйняття культурної різноманітності та готовності до конструктивної взаємодії з представниками інших культур, яке має своїм оптимальним середовищем заклад освіти, зокрема, завдяки його спрямованості на розширення адаптаційних можливостей дитини через набуття різноманітних компетентностей.

Таким чином, емоційно-ціннісний компонент постає не додатковим, а фундаментальним складником освітнього процесу. Він забезпечує гармонійне поєднання когнітивного, емоційного та соціального розвитку, сприяє вихованню цілісної особистості, готової до життя у складному, динамічному та полікультурному світі, обумовлює вольову та естетичну реакцію на оточуючу індивіда дійсність та його особистісні прояви.

Зміст емоційно-ціннісного досвіду, що накопичується у відповідній взаємодії, полягає не тільки в емоційних реакціях на певні важливі об'єкти чи явища, але й у здатності адекватно переживати ці емоції та належним чином відгукуватися на емоції інших людей.

Емоційно-ціннісний досвід школяра є основою для формування його емоційного інтелекту. Через переживання різноманітних почуттів і взаємодію з однолітками та вчителями дитина вчиться розпізнавати, називати та розуміти свої та чужі емоції. Цей досвід допомагає формувати адекватну самооцінку, розвиває емпатію та вміння співчувати. Здатність долати труднощі, радіти успіхам і будувати здорові стосунки безпосередньо залежить від багатства емоційно-ціннісного досвіду, що, зрештою, робить емоційний інтелект зрілішим і досконалішим.

З іншого боку, без формування та вправлення емоційно-ціннісного досвіду не може стати надбанням особистості і не проявить себе при зустрічі з важливими для неї об'єктами, які входять до системи її цінностей. І в цьому процесі особливого значення набуває майстерність педагога, у взаємодії з яким створюється емоційна атмосфера, необхідна для успішного накопичення такого досвіду в його оптимальному вигляді, а саме, такий її аспект, як емоційна компетентність. Цілком обґрунтованими виглядають у цьому контексті міркування, що «необхідно знайти педагогічно значущі резерви в підготовці сучасного вчителя», такі, коли основними векторами цього процесу могли б виступати «виявлення і зважена оцінка ціннісних пріоритетів сучасного педагога, моделювання системи освіти з урахуванням вимог третього тисячоліття як тисячоліття людини, а також розвиток аксіосфери вчителя – духовного центру соціуму» (Калюжна, 2012, с. 252).

Українською дослідницею І. Сухопарою емоційна компетентність, що позиціонується важливим складником професійної підготовки майбутнього вчителя, визначена як «сукупність поглядів, цінностей, знань про емоції, вмінь вираження, розуміння, керування своїми емоціями та емоційним станом учнів, що формує здатність успішно організовувати освітній процес на емоційній основі, засадах емпатії, поваги, співпраці з учасниками освітнього процесу, реалізовувати себе в професійній діяльності» (Сухопара, 2020, с. 173). Нам імпонує пропозиція дослідниці виокремити у змісті цього феномена особистісну і міжособистісну компетентності, які «зумовили визначення у структурі взаємопов'язаних компонентів: когнітивного (сукупність знань про емоції, здатність їх застосовувати), ціннісного (сукупність цінностей та мотивів) і діяльнісного (здатність керувати власними емоціями та впливати на емоційний стан учасників освітнього процесу)» (Сухопара, 2020, с. 173).

Слід враховувати, що емоційний спектр процесу навчання може й повинен бути досить широким. Залежно від ситуації, навчання у школярів повинне збуджувати як позитивні, так і негативні емоційні переживання: захоплення, радість, здивування, зацікавленість, задоволення, огиду, презирство, ненависть тощо. Готуючись до зустрічі зі своїми вихованцями, вчитель повинен не тільки думати про зміст навчального матеріалу, а й проїнятися тими почуттями, які хоче викликати в учнів під час уроку, а також осмислити, які шляхи реалізації емоційно-ціннісного компоненту на уроці мають бути задіяні. Таким чином, когнітивний компонент емоційної компетентності вчителя передбачає, поміж іншим, здатність бачити емоційний потенціал матеріалу, ціннісний – виокремлювати для актуалізації саме ті аспекти, що можуть сприяти досягненню найбільш важливих педагогічних цілей, діяльнісний – проєктувати способи організації взаємодії, а безпосередньо на уроці – успішно їх реалізувати.

Ще раз наголосимо, що йдеться, насамперед, про виконання вчителем завдання якнайкращим чином організувати процес пізнання, що лежить в основі здобуття дитиною освіти. Як зазначають В. Лавренюк та М. Лавренюк, «виокремлення емоційно-ціннісної складової сприятиме формуванню ключових компетентностей та наскрізних умінь здобувачів базової середньої освіти, підсилить їхню мотивацію до

навчальної діяльності» (Лавренюк В., Лавренюк М., 2022, с. 90), тобто, позитивно впливає на внутрішні спонуки, без яких ми побачимо, в кращому разі, формальну імітацію справжнього навчання.

Аналіз професійної діяльності вчителя-майстра в контексті розвитку емоційно-ціннісної сфери учнів, що забезпечує їхню достатню активність на уроці і здатність сприймати зміст освіти через призму ціннісних орієнтацій, дозволяє виокремити низку ключових об'єктів його уваги та відповідних методичних прийомів. До них відносимо:

1. Створення сприятливого емоційного середовища

Педагогічна діяльність має бути спрямована на формування позитивної атмосфери в освітньому просторі, що передбачає створення доброзичливого, підтримуючого та безпечного клімату. Важливими характеристиками педагогічної взаємодії виступають емпатія та підтримка, що виявляється у здатності вчителя до співпереживання учням, у заохоченні до вираження ними своїх почуттів. Підтримка зусиль та позитивних якостей учнів сприяє їхньому психологічному комфорту і закріплює в їхній свідомості більш продуктивні моделі комунікації.

2. Інтеграція емоційно-ціннісного змісту в навчальний матеріал

Емоційно-ціннісний компонент інтегрується в зміст навчальних дисциплін (залежно від того, про який навчальний предмет йдеться), до прикладу, через:

- аналіз творів художньої літератури та мистецтва, що дозволяє розглядати емоції та аксіологічні аспекти світогляду персонажів, обговорювати моральні дилеми та осмислювати емоційний вплив мистецтва;
- розгляд історичних подій та соціальних проблем, що акцентує увагу на людських переживаннях, мотивах та наслідках рішень з морально-етичної точки зору;
- застосування завдань, що стимулюють рефлексію, спонукаючи учнів до осмислення власних почуттів, цінностей та ставлення до різних явищ тощо.

3. Застосування інтерактивних методів навчання

Ефективне формування емоційно-ціннісних компетентностей досягається шляхом застосування інтерактивних методів. Сюди відносимо, насамперед:

- дискусії та дебати (створюють можливості для обміну думками та аргументування позицій з урахуванням етичних та ціннісних аспектів);
- рольові ігри та симуляції (допомагають моделювати життєві ситуації, що вимагають прийняття рішень на основі моральних принципів та розуміння емоцій інших);
- проєктну діяльність (дає змогу учням досліджувати теми, які мають для них особисту значущість);
- спільну пошуково-творчу діяльність та групову роботу (сприяють розвитку навичок співпраці, взаєморозуміння та поваги до різноманітних точок зору).

4. Розвиток емоційного інтелекту учнів

Вчитель є ключовою фігурою, яка моделює та передає емоційні навички, тому його власний емоційний інтелект безпосередньо впливає на емоційний розвиток школярів. Учні часто наслідують емоційну поведінку дорослих. Якщо вчитель демонструє саморегуляцію, спокій та емпатію, він створює безпечне та сприятливе середовище в класі. Навпаки, емоційна нестабільність, роздратованість або нездатність вчителя впоратися зі стресом можуть передаватися учням, викликаючи у них тривожність і перешкоджаючи формуванню їхніх власних навичок емоційного контролю.

Високий емоційний інтелект дозволяє вчителю ефективно вирішувати конфлікти між учнями, навчаючи їх шукати компроміси та розуміти почуття інших, будувати довірливі стосунки, що є критично важливим для відкритого спілкування та готовності учнів ділитися своїми переживаннями, адаптувати методи навчання до емоційного стану учня, наприклад, розпізнавати ознаки втоми чи розгубленості та реагувати на них. Тож емоційний інтелект вчителя – це не просто особиста якість, а потужний педагогічний інструмент. Завдяки йому в учнів розвиваються ідентифікація та розуміння емоцій: навчання учнів розпізнаванню власних та чужих емоцій, їхніх причин і наслідків; управління емоціями: надання стратегій для ефективного керування емоційним станом, зокрема в стресових ситуаціях; емпатія та співчуття: формування здатності до співпереживання та надання підтримки тощо.;

5. Оцінювання емоційно-ціннісного розвитку

Йдеться про важливе професійне уміння педагога, що сприяє об'єктивному розумінню ситуації, її доречному коригуванню. Воно має бути комплексним і включати:

- спостереження за поведінкою, ставленням до навчання, однокласників та власної діяльності, що дозволяє отримати об'єктивну інформацію про їхній емоційний стан і ціннісні орієнтації;
- використання якісних методів оцінювання, таких, зокрема, як самооцінка, взаємооцінка та аналіз портфоліо, що забезпечує багатогранний підхід до оцінки;
- акцент на процесі розвитку, а не лише на кінцевому результаті, що відображає динамічний характер формування емоційно-ціннісної сфери особистості.

Узагальнюючи, варто погодитися з думкою вітчизняних учених, що «розвиток професійних цінностей сучасного педагога – це складний, багатофакторний та змінний процес, явище, від якого залежить «гуманізація суспільного життя та гуманізація освіти», його слід постійно вивчати, визначати позитивні та негативні тенденції розвитку» (Пріма Р., Пріма Д., Рославець, 2022, с. 47). Проте ще більш важливим і значущим є той факт, що саме особистісно-професійні характеристики сучасного педагога як носія провідних цінностей демократичного суспільства, ідеалів свободи та патріотизму значною мірою визначають подальшу долю України як держави, відображаючись, зокрема, в контексті емоційно забарвленої, дитиноцентованої взаємодії на уроці.

Висновки. Таким чином, сучасна українська освіта потребує системного оновлення, що виходить за межі передачі знань і включає всебічний розвиток особистості, зокрема її емоційно-ціннісної сфери. Домінування репродуктивних методів навчання є однією з головних перешкод на цьому шляху, подолання якої націлює на актуалізацію емоційно-ціннісного компоненту змісту освіти. Він є фундаментальною передумовою для гармонійного розвитку особистості учня, формування його активної громадянської позиції, соціальної адаптації, психологічного благополуччя та успішної самореалізації.

Значущим чинником, що впливає на успішність цього процесу, є високий рівень емоційної компетентності самого вчителя. Його здатність до саморегуляції, емпатії та побудови довірливих стосунків служить основою для розвитку емоційного інтелекту учнів. Розвиток емоційної компетентності засобами професійної підготовки бачимо одним із **важливих напрямів подальших досліджень** у царині формування готовності майбутнього вчителя до конструктивної, емоційно насиченої взаємодії з учнями під час уроку.

Список використаних джерел

- Калюжна, Т. (2012). Ціннісні пріоритети вчителя та освіти. *Педагогіка вищої та середньої школи*, 34, 251-256.
- Корильчук, Н. І., Дзевицька, Л. С., Василюк-Зайцева, С. В. (2023). Проблеми та перспективи сучасної освіти України: спроби наукової рефлексії. *Академічні візії*, 16. Взято з <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/164/152/155>
- Пасічник, Олександр, Пасічник, Олена (2019). Дидактичне обґрунтування емоційно-ціннісного компонента змісту навчання іноземних мов. *Український педагогічний журнал*, 1, 45-56.
- Пріма, Р. М., Пріма, Д. А., Рославець, Р. М. (2022). Проблема аксіологізації професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи в наукових студіях. *Наукові записки. Педагогічні науки*, 207, 43-47.
- Сухопара, І. (2020). Зміст і структура емоційної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 2 (22), 167-175.

References

- Kaliuzhna, T. (2012). Tsinnisni priorytety vchytelia ta osvity [Value priorities of the teacher and education]. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly [Pedagogy of higher and secondary schools]*, 34, 251-256 [in Ukrainian].
- Korylchuk, N. I., Dzevytska, L. S., & Vasyliuk-Zaitseva, S. V. (2023). Problemy ta perspektyvy suchasnoi osvity Ukrainy: sprobny naukovoi refleksii [Problems and prospects of modern education in Ukraine: attempts at scientific reflection]. *Akademichni vizii [Academic visions]*, 16. Retrieved from <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/164/152/155> [in Ukrainian]
- Pasichnyk, Oleksandr, & Pasichnyk, Olena (2019). Dydaktychne obgruntuvannia emotsiino-tsinnisnoho komponenta zmistu navchannia inozemnykh mov [Didactic justification of the emotional and value component of the content of foreign language teaching]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal [Ukrainian Pedagogical Journal]*, 1, 45-56 [in Ukrainian].
- Prima, R. M., Prima, D. A., & Roslavets, R. M. (2022). Problema aksiologizatsii profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia pochatkovoi shkoly v naukovykh studiiakh [The problem of axiologizing the professional training of future primary school teachers in scientific studies]. *Naukovi zapysky. Pedahohichni nauky [Scientific notes. Pedagogical sciences]*, 207, 43-47 [in Ukrainian].
- Sukhopara, I. (2020). Zmist i struktura emotsiinoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv pochatkovoi shkoly [The content and structure of emotional competence of future primary school teachers]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia [Problems of training a modern teacher]*, 22, 167-175 [in Ukrainian].

PIVOVAR N., ZHDANOVA-NEDILKO O.

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

THE TEACHER'S SKILLS IN ACTUALIZING THE EMOTIONAL-VALUE COMPONENT OF EDUCATIONAL CONTENT IN THE LESSON

The article analyzes the problem of the dominance of reproductive teaching methods in modern Ukrainian education and justifies the need for its systematic renewal through the activation of the emotional-value component of the content of

education. The problem of professional development of a teacher capable of successfully implementing this component in lessons is raised. Based on the analysis of scientific sources and pedagogical experience, the main characteristics of the emotional-value sphere are identified, which contribute to the harmonious development of the personality, the formation of an active civic position, successful social adaptation and psychological well-being of students.

The idea that a high level of emotional competence of a teacher is a determining factor in this process is substantiated, its structural components (cognitive, value, activity) are revealed and five key areas of its implementation in practice are identified: creating a favorable emotional environment, integrating emotional and value content into educational material, using interactive methods, developing students' emotional intelligence and assessing their emotional and value development.

It is concluded that modern Ukrainian education requires a systemic renewal that goes beyond the transfer of knowledge and includes the comprehensive development of the personality, in particular its emotional and value sphere. The dominance of reproductive teaching methods is one of the main obstacles on this path, the overcoming of which is aimed at actualizing the emotional and value component of the content of education. It is a fundamental prerequisite for the harmonious development of the student's personality, the formation of his active civic position, social adaptation, psychological well-being and successful self-realization.

Keywords: *emotional and value experience, axiological aspects of pedagogical education, emotional intelligence, emotional competence, activation of the student's emotional sphere, professional training of the teacher, pedagogical skills*

Стаття надійшла до редакції 04.05.2025 р.

УДК 378.035:172.15]:355.237

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2025.36.339467](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2025.36.339467)

РОМАН ПІДДУБНИЙ

ORCID: 0009-0000-0037-326X

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СТАНУ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ВІЙСЬКОВИХ ЗВО УКРАЇНИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Розглянуто потреби кардинальних змін у формуванні системи національно-патріотичного виховання курсантів військових ЗВО. Проаналізовано ключові чинники національно-патріотичного виховання майбутніх офіцерів, які віддзеркалюють специфіку сучасних вимог до цього процесу, що дозволяє глибше зрозуміти та вдосконалити підходи до формування патріотичних якостей у майбутніх військових фахівців. Встановлено ключові педагогічні умови, що сприяють ефективному акцентуванню уваги на національному аспекті у вихованні курсантів закладів вищої освіти (ЗВО). Визначено види та форми національно-патріотичного виховання курсантів, які доцільно використовувати в нинішніх умовах освітнього процесу. Підкреслено важливість виховання поваги до державної мови, її значимість у формуванні студента-громадянина, патріота України. Зазначено роль керівників-викладачів, офіцерів-вихователів військових ЗВО у реалізації системи національно-патріотичного виховання майбутніх офіцерів.

Ключові слова: *виховання, патріотизм, національно-патріотичне виховання, майбутні офіцери, українська культура, національна ідентичність, військові заклади вищої освіти*

Постановка проблеми. У сучасний період відбиття збройної агресії Росії проти України актуалізована потреба національного відродження українського народу, пошуку ефективних ідей, методів, підходів для оновлення моделі системи національно-патріотичного виховання курсантів вітчизняних закладів вищої освіти, набуття ними якісно нових особистісних якостей. Необхідність протистояння зовнішньому посягання на державну незалежність та недоторканість кордонів України спонукає до нагальної потреби переосмислення існуючої концепції виховання майбутніх офіцерів і здійснення системних заходів, які б ґрунтувались на національних підвалинах, серцевиною яких є національна ідея.